

Тема: Сучасні теорії глобалізації

План:

1. Підходи до визначення глобалізації
2. Теоретико-методологічні основи дослідження процесів глобалізації
3. Сучасні західні концепції теорії глобалізації

Питання №1.

На сьогоднішній день одним з ключових понять, яке використовують сучасні дослідники для характеристики процесів світового розвитку є глобалізація.

Появу терміну «глобалізація» пов'язують з ім'ям американського дослідника Теодора Левітта, який у статті «Глобалізація ринків», опублікованій у журналі «Гарвард бізнес ревью» у 1983 році, позначив ним феномен злиття ринків окремих продуктів, які виробляються великими багатонаціональними корпораціями. Походження його пов'язане з латинським терміном «глобус», що означає Земля, земна куля.

Сучасна глобалізація – при всіх особливостях її змісту, специфічних властивостях, характеристиках – представляє собою певну нову сходинку в подальшій універсалізації всесвітньої історії людства та земної цивілізації.

- Сучасна економічна енциклопедія трактує глобалізацію так: глобалізація як категорія відображає процес обміну товарами, послугами, капіталом та робочою силою, що виходить за межі державних кордонів і з 60-х років минулого століття набуває форм постійного і неухильно зростаючого переплетення національних економік.
- Соціологія розглядає нове явище під таким кутом зору, в якому відкривається його вплив на подальший розвиток соціальної реальності, на умови та можливості для самореалізації в ній особистості, соціальних груп і суспільства у цілому.
- У сучасній науковій літературі поняття «глобалізація» використовується в двох основних значеннях - як об'єктивна тенденція сучасного світового розвитку і як реальний багатоплановий процес.

Парадигми глобалізації за голландським дослідником Яном Пітерсом:

- «зіткнення цивілізацій» – фрагментація світу неминуха через існуючі цивілізаційні відмінності, що беруть корені в культурній (у першу чергу в расових і національних особливостях) диференціації, тому західній цивілізації, як стверджує автор концепції Самюель Хантінгтон, необхідно бути готовою дати відсіч можливому альянсу ісламських і конфуціанських держав;
- «макдональдизація» – гомогенізація культур, яка здійснюється транснаціональними корпораціями, відбувається під прапором модернізації (вестернізації, європеїзації, американізації і т. д.);
- «гібридизація» – широкий спектр міжкультурних взаємодій, що приводять як до взаємозбагачення, так і до виникнення культурних традицій.

Серед найбільш впливових шкіл варто виділити наступні:

- Класична школа, представники: Р. Робертсон, І. Валлерстайн, Д. Хелд, С. Хантінгтон та інші.
- Школа трансформістів, представники: Е. Гідденс, У. Бек, Д. Розенау, О. Білорус та інші.
- Школа гіперглобалістів, представник: К. Омає.
- Школа скептиків, представлена Дж. Томпсоном

Дослідники виділяють чотири основні підходи до визначення поняття «глобалізація»:

Перший: глобалізація – процес зміцнення зв'язків між найвіддаленішими куточками планети.

Другий: глобалізація – процес поширення по всій планеті єдиних, спільних для всього людства технологій, культури, ідей, ціннісних орієнтацій, способу життя, поведінки тощо.

Третій: глобалізація – виникнення спільних для світового співтовариства проблем, зокрема, економічних, політичних, екологічних та ін.

Четвертий: глобалізація – процес зростання спільних вселюдських інтересів у всіх сферах людського буття, породжуваних збільшенням взаємозв'язків та взаємозалежності країн і народів.

У своєму розвитку процес глобалізації пройшов три основних етапи:

- перший етап: XVI-XIX ст. – епоха становлення індустріальної цивілізації;
- другий етап: перша половина XX століття – епоха становлення імперіалізму;
- третій етап: друга половина XX століття – епоха краху колоніальної системи імперіалізму і формування основ постіндустріального суспільства.

Питання № 3.

На початку ХХІ ст. панівною течією на заході була неоліберальна течія . Тому еволюція західних поглядів на процес неоліберальної глобалізації відбувається через зіставлення поглядів щодо механізмів глобалізації, її методів, темпів і наслідків, господарської ролі національних держав, що змінюється, перспектив і проблем формування глобального ринку, його відмінності від національного становлення нових центрів прийняття рішень у світовому господарстві та можливостей їх регулювання.

Провідні теоретики є І. Валлерстайн, М. Арчер, Р. Робертсон, М. Фезерстоун, А. Аппадурі, Б. Тернер, Л. Склер, О. Іанні, М. Уотерс, А. Аппадурі, У. Бек, Е. Гідденс та інші.

Перші детально опрацьовані теоретичні моделі глобалізації були створені в 1980-х – 1990-х роках на концептуальній межі між конкуруючими формами дискурсу: дискурсом світової системи і власне дискурсом глобалізації.

На думку І.Валлернстайна важливим фактором виникнення глобалізації є капіталізм. Проте формуванню єдиного всесвітнього капіталістичного ринку реально перешкоджає наявність державних кордонів, а це, у свою чергу, свідчить про те, що капіталізм будь-що намагатиметься суттєво обмежити державний суверенітет.

Ентоні Гідденс у своїх роботах 80-90 років аналізував соціальні зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві або суспільстві модерну. Згідно Гідденсу, епоха модерну охоплює приблизно останні 200 років історії країн Заходу, тобто вона починається на рубежі 18-19 століть.

Е. Гідденс визначає глобалізацію як інтенсифікацію „загальносвітових соціальних відносин, які пов’язують окремі локальності таким чином, що локальні події визначаються подіями, які відбуваються за багато миль від них, і навпаки”. Вчений розглядає глобалізацію як безпосереднє продовження модернізації, вважаючи, що сучасності внутрішньо притаманна глобалізація.

Глобалізація, на думку У. Бека, означає “не пов’язані кордонами повсякденні дії в різних вимірах економіки, інформації, екології, техніки, транскультурних конфліктів і громадянського суспільства”.

У. Бек об’єднує під спільною назвою “глобалізація” процеси у сферах політики, економіки, культури, екології тощо, які, на його думку, вони володіють власною внутрішньою логікою і не менші один від одного.

Висновки:

- Існує дефіцит робіт, у яких би на широкому історико-політологічному матеріалі систематизувались і обґрунтовувались концепції глобалізації;
- На початку 80-х рр. термін „глобалізація” став фігурувати як базовий елемент різних концептуальних побудов;
- Виділяють три наукові школи: гіперглобалісти, трансформаціоналісти та скептики;
- Глобалізація є результатом розгортання інформаційної революції і пов'язана з безпрецедентним розвитком інформаційних та комунікаційних технологій;
- Позитивні наслідки: підвищення ліквідності капіталу, підвищення швидкості інформації, зниження ймовірності початку війни, доступність інноваційних засобів, спрощення бізнесу та підприємництва;
- Негативні наслідки: надмірна залежність однієї країни від інших, безробіття, збільшення нелегальної імміграції.